

IV. МИСТЕЦЬКА ОСВІТА

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИБОРУ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО
МИСТЕЦТВА У ЗАКАРПАТСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ІНСТИТУТІ

УДК 378.011.3-057.175 : 7

Марина КІЯК,

*проректор Закарпатського художнього інституту,
м. Ужгород, Україна*

Анотація. *На прикладі курсових та дипломних робіт студентів Закарпатського художнього інституту, які навчаються за напрямом «декоративно-прикладне мистецтво», конкретизовано поняття навчально-творчої роботи в контексті розвитку образно-пластичного мислення.*

Ключові слова: *декоративно-прикладне мистецтво, навчально-творчі роботи, закарпатська художня школа.*

Загальноприйнятим критерієм якості вищої освіти є успішна професійна діяльність майбутніх фахівців. Професійну підготовку студентів науковці визначають як інтелектуальний процес, що включає вивчення певних видів діяльності та узагальнення світового й вітчизняного прогресивного досвіду [1]. Всі ці складові взаємопов'язані, взаємозумовлені й доповнюють один одного, створюючи підґрунтя для реалізації кожного наступного етапу навчання. Очікуваний результат рівня підготовки фахівця цілком очевидно визначається змістом, системою підготовки, організацією навчання, мотивацією та здібностями студента. Окрім наведеного вище, для випускників мистецьких навчальних закладів слід зважати ще й на поняття загальнокультурної ролі майбутнього митця.

Одним з найважливіших показників рівня освіти мистецького закладу в цілому, та окремої кафедри зокрема, є творчість студентів. На основі творчих робіт студентів можна зробити висновки не лише про значення мистецьких традицій, а й підхід до навчального процесу та основні тенденції розвитку мистецької школи. Для усвідомлення аспектів творчості студентів в рамках навчального процесу, актуальним є аналіз їх

навчально-творчих робіт, зокрема, курсових та дипломних. Адже саме рівень виконання дипломної роботи висвітлює стан засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу за певний цикл навчання, а також демонструє пріоритетність розвитку власної творчої ініціативи студента чи зосередження на стильових особливостях школи. Тобто зміст фахової підготовки майбутніх митців реалізується, по-перше, через опанування ними фундаментальних навчальних дисциплін, а по-друге, через вивчення професійно орієнтованих і фахових дисциплін. Значний вплив на формування принципів навчальної та наукової діяльності має, звичайно, історія розвитку навчального закладу.

Про історію створення Закарпатського художнього інституту (ЗХІ) є цілий ряд публікацій [2, 3]. Як відомо з часу відкриття інституту у 2003 році у нас затверджені наскрізні програми ступеневої підготовки за схемою молодший спеціаліст – бакалавр – спеціаліст. Тобто випускники структурного підрозділу інституту – Коледжу мистецтв ім. А. Ерделі – здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра у ЗХІ за скороченим терміном навчання (2 роки). Більшість випускників-бакалаврів продовжують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста.

Слід зазначити, що у коледжі, та зрештою і у Закарпатському художньому інституті, вже сформувались певні композиційні підходи до виконання курсових та дипломних робіт за спеціалізаціями художньої обробки дерева, металу та кераміки, адже ці відділення одні з найстарших: художня обробка дерева відкрита одночасно з відкриттям художнього училища у 1946 році, художня кераміка – у 1958 році і лише відділення художньої обробки металу, відкрите у 1967 році, намагалися ліквідувати у кінці 80-х років, але воно досить швидко було відновлене і успішно працює донині. У 2012 році в інституті відбудеться 5-ий випуск бакалаврів та 4-ий випуск спеціалістів образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та дизайну. За період свого існування лише з напряму декоративно-прикладне мистецтво в нашому інституті вже підготовлено більше тридцяти спеціалістів.

Навчальні програми за напрямом «декоративно-прикладне мистецтво» зорієнтовані на модель Львівської національної академії мистецтв (ЛНАМ) з врахуванням традицій закарпатського народного мистецтва. Це і не дивно, адже більшість

викладачів кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва є випускниками ЛНАМ. Різножанровість металу, дерева, кераміки зведена до двох напрямків: архітектурно-монументального та камерного. Шляхом послідовної реалізації прийнятих програм, доцільній розстановці пріоритетів у навчальному процесі та обізнаності викладачів зі світовими тенденціями розвитку кераміки, металу, дерева ми намагаємося досягти високої мистецької якості навчально-творчих робіт студентів.

Провести чітку грань між навчальною і творчою складовою курсових та дипломних робіт студентів досить складно. Дипломні роботи у багатьох випадках є продовженням роботи над курсовими проектами і реалізуються під безпосереднім керівництвом викладачів, а інколи за їх безпосередньою допомогою. Зрозуміло, що особливо курсові проекти виконуються студентами у відповідності з цілим рядом формальностей, встановлених академічною освітою і певний конфлікт творчої особистості з вимогами рівня освітньої підготовки присутній досить часто. Тематика курсових робіт здебільшого пов'язана з камерними формами, в яких закладені завдання, покликані навчити студентів працювати в найбільш характерних техніках, розвинути творче мислення. Семестрові курсові роботи демонструють системний підхід у підготовці різносторонньо розвинутого художника. Серед тем курсових робіт студентів старших курсів слід виділити анімалістичну пластику, декоративні свічники, ковані та різьблені хрести, тематичні декоративні панно тощо. Виконання курсових робіт направлене на вдосконалення знань технологічних властивостей матеріалу, виявлення його образних та естетичних якостей.

У тематиці дипломних робіт, яка є більш різноманітною, можна виділити наступні напрямки: вироби, призначені для оздоблення архітектурного середовища, інтер'єрів споруд, камерні декоративні вироби виставкового характеру, об'ємно-просторова пластика тощо. Тема дипломної роботи обирається студентом з врахуванням його індивідуальних творчих особливостей та згідно з вимогами підготовки фахівця певного освітньо-кваліфікаційного рівня. Випускник керується знаннями та навичками, набутими за роки навчання з таких фахових дисциплін, як проектування, профмайстерність, живопис, рисунок, комп'ютерна графіка, технологія та матеріалознавство, кольорознавство, історія мистецтв. Використовуючи на-

вики науково-пошукової роботи вчиться свідомо застосовувати набуту інформацію під час реалізації авторської ідеї, теоретично обґрунтовує свій вибір, збирає необхідний візуальний матеріал, студіює сучасні тенденції розвитку декоративно-прикладного мистецтва, шукає підґрунтя в кращих здобутках попередників, проводить пошук та розробку власної творчої ідеї шляхом осмисленого ескізування та вибору з різноманітних варіантів одного, максимально переконливого. У пояснювальній записці, яка є частиною дипломної роботи, студент формулює історико-філософське та мистецько-теоретичне обґрунтування власної концепції. Отже, розробка дипломного проекту є кінцевим етапом навчання і ставить своїм завданням унаочнення підсумку підготовки фахівця. Таким чином, дипломний проект не тільки виявляє творчий потенціал студента, а й демонструє його вміння послідовно проходити усі стадії процесу проектування – від розробки концепції, її теоретичного обґрунтування до практичного втілення.

Представлені дипломні роботи ми не будемо ділити за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра чи спеціаліста, оскільки між ними практично немає особливих тематичних чи художніх відмінностей, тобто немає особливої диференціації в контексті образно-пластичного вирішення. Роботи бакалаврів часто більш прості за формою, але багатші за декором. Щодо дипломних робіт спеціалістів, то вони характеризуються ускладненням композиційних рішень, переосмисленням філософських вчень та суспільних проблем.

Серед перших дипломних робіт випускників спеціальності декоративно-прикладного мистецтва слід назвати роботи, виконані для оформлення Закарпатського художнього інституту, а саме: «Ворота» Василя Когутича, Богдана Мирончука та Олексія Микити (2008 р., залізо, художнє кування, зварювання, монтування, керівник Чегіль Ю. С.), садово-паркова об'ємно-просторова пластика «Світло-тінь» Олександри Діус (2008 р., шамот, ручна ліпка, поливи, кольоровий пігмент; керівник Лукач О. Б.).

Започаткований першими випускниками напрямок оформлення архітектурного середовища стає все більш популярним. Студенти продовжують виконувати дипломні роботи для художньо-естетичного оздоблення Закарпатського художнього інституту серед яких, зокрема, «Вхідна брама до Закарпатського художнього інституту» Юрія Цапа та Василя Маринця

(2009 р. дуб, сталь, декоративна в'язка, полірування, лакування, керівник Ходанич М. П.), декоративна огорожа для ЗХІ Івана Мацика (2010 р., залізо, художнє кування, зварювання, монтування, керівник Тимко В. В.), «Елементи зовнішнього оздоблення для екстер'єру ЗХІ», виконана Данилом Ісаком (2011 р., залізо, художнє кування, зварювання, монтування, керівник Тимко В. В.).

Серед камерних декоративних робіт випускників слід назвати роботи: Гергарда Петра «Шахи» (2010 р., сталь, алюміній, мідь, металопластика; керівник Тимко В. В.), декоративну композицію «Збір яблук» Василя Максимовича (2010 р., липа, різьблення, тонування; керівник Ходанич М. П.), декоративне панно «Великодні мотиви» Єлизавети Варги (2010 р., біла глина, ручна ліпка, поливи; керівник Лукач О. Б.).

Г. Фекете-Грецька. Об'ємно-просторова пластика «Поганські боги» (2010 р., шамот, ручна ліпка, поливи, солі; керівник Лукач О. Б.).

Т. Шпонтак. Декоративне панно «Знаки» (2010 р., шамот, ручна ліпка, поливи, солі; керівник Лукач О. Б.).

Образно-пластичні властивості дерева, кераміки, металу нащтовхують випускників на виконання тематичних робіт виставкового характеру, в яких присутня художня інтерпретація на теми відомих сюжетів та несподіване трактування образів. Прикладом можуть бути наступні роботи: об'ємно-просторова пластика «Птахи» Павла Дюгованця (2011, ясень, акація, сосна, тока-

В. Максимович. Декоративна композиція «Збір яблук» (2010 р., липа, різьблення, тонзування; керівник Ходанич М. П.).

рення, шліфування; керівник Ходанич М. П.), об'ємно-просторова пластика «Поганські боги» Габрієли Феке-те-Грецької (2010, шамот, ручна ліпка, поливи, солі; керівник Лукач О. Б.), анімалістична пластика «Полудень» Трегубова Віталія (2010, каолін, гончарення, поливи, відновлення; керівник Лукач О. Б.), декоративна настінна пластика «Місто» Едуарда Магдинця (2010, залізо, витяжка, рубка, набивання фактур; керівник Тимко В. В.), об'ємно-просторова пластика виставкового характеру «Дерево імен» Юлії Тяско (2010, шамот, відливання у гіпсові форми, кольорові пігменти; керівник Попова Н. О.).

Останнім часом все більше фірм та закладів міста Ужгорода прагнуть використати в оформленні роботи з металу, дерева чи кераміки. У 2011 році цілий ряд дипломних робіт випускників виконано на замовлення установ міста Ужгорода. Зокрема, для комплексного оформлення Закарпатського обласного музею ім. Й. Бокшая під керівництвом Дикуну Юрія Миколайовича та Тимка Василя Васильовича випускники спеціалізації «художня обробка металу» виконали наступні дипломні роботи: Іванців Микола «Урни», Дмитро Шевчук «Лавки», Бейла Вігше та Петро Гергард «Світильники», Степан Руснак та Іван Деме «Хвіртки», Михайло Когутич «Вішак». Серед дипломних робіт виставкового характеру, які в рівній мірі можуть бути використані для оформлення інтер'єрів слід назвати «Набір декоративних світильників» Отто Балоба (2010, залізо, вільне кування; керівник Тимко В. В.), декоративне панно «Знаки» Тетяни Шпонтас (2010, шамот, ручна ліпка, поливи, солі; керівник Лукач О. Б.). Виконання таких робіт висуває до студентів особливі вимоги в плані композиційного вирішення, дотримання естетики та стилевих особливостей середовища для якого вони призначені, однак, ці роботи традиційно відзначаються похвалою Державної екзаменаційної комісії на захисті.

Отже, наші випускники у своїх роботах не лише демонструють щораз нові пластичні властивості матеріалу, а й високу інтелектуально-естетичну довершеність та майстерність виконання. Ми не ставили за мету дати мистецтвознавчу оцінку конкретним роботам чи характеристику роботи викладачів, просто зазначаємо, що професійно-практичну підготовку спеціалізацій декоративно-прикладного мистецтва у Закарпатському художньому інституті забезпечують викладачі з великим досвідом практичної роботи в обраній галузі і вплив їх на формування особистості художника беззаперечний.

Розуміючи, що будь-яка діяльність являє собою вирішення послідовно пов'язаних між собою завдань, навчаючи митця, ми намагаємося реалізувати чотири основні складові змісту освіти: студенти набувають предметних компетенцій на заняттях з дисциплін навчального плану, опановують вміння самостійного опрацювання навчального матеріалу, вчать застосовувати знання на практиці та вміння виявляти власне ставлення до зображуваного у своїх творах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Максимюк С. П. Педагогіка. Навч. посібник. – К.: Кондор, 2005. – 660 с.
2. Небесник І. І. Художня освіта на Закарпатті у ХХ столітті: історико-педагогічний аспект: Монографія. – Ужгород: Закарпаття, 2000. – 168 с.
3. Від художньо-промислового училища до Закарпатського художнього інституту/ Упорядник Кіак М. Ю., передмова Небесника І. І. – Ужгород: Гражда, 2006. – 176 с.: іл.

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF THE CHOICE OF CONTENT FOR THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS OF DECORATIVE AND APPLIED ART IN TRANSCARPATHIAN ART INSTITUTE

Maryna KIYAK,

*Pro-rector of Transcarpathian Art Institute,
Uzhhorod, Ukraine*

Annotation: *A study is based on the year and diploma works of the students studying decorative and applied art in Transcarpathian Art Institute. A concept of educational and creative work in the context of the development of figurative and plastic thinking is concretized*

Key words: *decorative and applied art, educational and creative work, Transcarpathian art school.*